

Självständigt arbete (examensarbete), 15 hp, för
Grundlärare med inriktning mot arbete i fritidshem
HT 2017

Nyanlända elever på fritidshemmet
*Samtalspromenad om elevernas upplevelse av
delaktighet*

Mathias Jartelius och Jimmy Pedersen

Titel

Nyanlända elever på fritidshemmet, *Samtalspromenad om elevernas upplevelse av delaktighet*

Handledare

Sara Lenninger

Examinator

Barbro Bruce

Abstract

Det fanns misstankar om att nyanlända elever inte upplever sig själva som delaktiga i gemensamma aktiviteter eller i fria lekar på fritidshemmet. Den genomförda studien belyser därför nyanlända elevers upplevelser av delaktighet på fritidshem. Studien genomfördes med hjälp av samtalspromenader som undersökningsmetod utifrån ett barns perspektiv, där fokus var att studera betydelsen av elevernas lek, språk och kulturella gemenskaper. Studien genomfördes på två fritidshem i södra Sverige. Fritidshemmen är lantligt belägna och har olika stora elevgrupper. I elevgrupperna finns liten del nyanlända elever. Resultatet av studien visar att nyanlända elever upplever sig själva som delaktiga men väljer att leka bredvid den större gemenskapen på grund av svårigheter i att förstå språket och bli förstådda. Språket, leken, och de kulturella gemenskaperna spelar stor roll i hur nyanlända elever upplever delaktighet. Hur läraren agerar och har för inställning och insikt till nyanlända elever är mycket viktig för att lägga en bra grund för nyanlända elever. Studien är gjord för att lyfta ett dilemma som finns på olika fritidshem i Sverige.

Ämnesord

delaktighet, fritidshem, kvalitativa metoder, samtalspromenader, nyanlända elever

Innehållsförteckning

1. Inledning	<u>66</u>
1.1. Centrala begrepp i arbetet	<u>88</u>
1.1.1. Samtalspromenader	<u>88</u>
1.1.2. Nyanländ elev	<u>88</u>
1.2. Läroplan för fritidshem	<u>99</u>
1.1.3. Allmänna råd för utbildning av nyanlända elever	<u>99</u>
1.2. Syfte	<u>1010</u>
1.2.1. Frågeställningar	<u>1010</u>
2. Tidigare forskning	<u>1111</u>
2.1. Lekens betydelse	<u>1212</u>
2.2. Delaktighet	<u>1212</u>
2.3. Nyanlända elever på fritidshem	<u>1313</u>
2.4. Lärarens roll i arbetet med nyanlända elever	<u>1414</u>
2.5. Barns perspektiv	<u>1515</u>
2.5.1. Leken	<u>1515</u>
2.5.2. Språket	<u>1616</u>
2.5.3. Kulturella gemenskaper	<u>1616</u>
3. Metod	<u>1717</u>

3.1. Metodval	<u>1717</u>
3.2. Samtalspromenader	<u>1818</u>
3.2.1. Tolken	<u>1919</u>
3.2.2. Kameran	<u>1919</u>
3.3. Urval	<u>1919</u>
3.3.1. <i>Ekviken</i>	<u>2020</u>
3.3.2. <i>Glassbåten</i>	<u>2020</u>
3.3.3 Likheter i miljöer	<u>2121</u>
3.4. Bearbetning av data	<u>2121</u>
3.5. Etiska ställningstaganden	<u>2222</u>
3.6. Genomförande	<u>2323</u>
4. Resultat och analys	<u>2424</u>
4.1. De två fritidshemmen	<u>2424</u>
4.1.1. Samtalspromenader	<u>2525</u>
4.1.2. <i>Safira sex år</i>	<u>2525</u>
4.1.3. <i>Ahmad sju år</i>	<u>2626</u>
4.1.4. <i>Ghina sju år</i>	<u>2828</u>
4.1.5. <i>Mohammed sju år</i>	<u>2828</u>
4.1.6. <i>Omar sex år</i>	<u>2929</u>
4.2. Sammanfattande analys	<u>3030</u>
4.2.1. Delaktighet i den fria leken	<u>3030</u>
4.2.2. Kommunikation i den fria leken	<u>3030</u>

5. Diskussion	<u>3131</u>
5.1. Metoddiskussion	<u>3131</u>
5.2. Resultatdiskussion	<u>3333</u>
5.4. Förslag till fortsatt forskning	<u>3535</u>
Referenser	<u>3636</u>
Bilaga 1	<u>4040</u>
Bilaga 2	<u>4242</u>
Bilaga 3	<u>4444</u>
Bilaga 4	<u>4646</u>

1. Inledning

I vårt arbete på fritidshemmet har vi uppfattat skillnader mellan hur elever med god kännedom i det svenska språket och lokala normer och nyanlända elever som saknar dessa kunskaper deltar i lekaktiviteter på fritidshemmet. Vi misstänker att nyanlända elever inte upplever sig själva som delaktiga i gemensamma aktiviteter eller i den fria leken på fritidshemmet. Deras förmåga att knyta nya kontakter kan försvåras då det finns svårigheter i att förstå det svenska språket samt att de nyanlända eleverna kan bära med sig otrevliga upplevelser från sitt hemland, vilket kan påverka deras sätt att ingå i en gemenskap. De nyanlända eleverna befinner sig fysiskt i närheten av där ”andra” elever leker men deltar inte i de svensktalande elevernas lekar. Nyanlända eleverna står mest bredvid och tittar eller gör på sitt eget sätt i leken tillsammans med elever som talar samma modersmål. I studien av Candappa (2000) påpekas det att nyanlända elever ofta blir isolerade från gemenskapen, därav stärks våra misstankar om att nyanlända elever oftast inte är delaktiga i fritidshemsverksamheten.

Fritidshemmet tillsammans med skolan skall utgöra en trygg bas för de nyanlända eleverna. En bas som kan hjälpa dem att skapa möjligheter i en ny okänd situation. Skola och fritidshemmet kommer spela en central roll för att de nyanlända eleverna skall må bra i det nya landet (Fjällhed, 2009). Hur det faktiskt blir för de nyanlända eleverna beror på flera faktorer exempelvis prioriteringar från skola och samhälle vad det gäller resurser och deras historik, samt pedagogernas och kompisarnas inställning till kunskap om de nyanlända. Kunskap om vad som stärker och vad som kan gå fel adderat med att vi försöker förstå hur de nyanlända tänker, bygger en grund för utveckling. Den kunskapen kan förhoppningsvis ge en bas för fritidshemmet, skolan, ”gamla” elever, ”nya” elever, föräldrar och pedagoger kan arbeta för en trygg, lärande och utvecklande gemenskap (Fjällhed, 2009). Om fritidspedagogerna gör en insats till att hålla en allmänt god kvalitet på fritidshemsverksamheten, lägger det den viktigaste grunden för alla elever och inte minst de nyanlända eleverna (Klerfelt & Haglund, 2011).

Enligt Karlsudd (1999) är det ett väl förankrat ideologiskt mål i skolans verksamheter att inkludera alla elever, även om det finns uttryck för att målet är svårt att nå på grund av minskade resurser. Eftersom nyanlända elever upplevs ha svårigheter i att förstå det svenska språket och är till en början av sin skolgång i behov av tolk för att förstå och göra sig förstådd i undervisningen har studien delvis riktat fokus mot forskning som lyfter elever med särskilt stöd. Elever som behöver extra stöd har ofta svårt att följa med i undervisningen och läraren hinner inte med att undervisa en till en. Resultatet blir ofta då att de elever, som har svårt av olika anledningar, hamnar efter och blir lidande. Enligt Karlsudd (1999) så har fritidspedagogutbildningen sedan den kom till gett stort utrymme för elever med svårigheter, varpå fritidspedagoger ofta får rollerna som de som ska företräda dessa elever (Klerfelt & Haglund, 2011). En skola för alla är en målsättning för svensk skola. Styrdokument för fritidshemmen, såsom Läroplan för skolan, förskolan och fritidshemmet (LGR11, Skolverket, 2016) samt Allmänna råden (Skolverket, 2014) säger att eleverna skall vara delaktiga och ha inflytande över verksamheten. Upplever alla elever det? De nyanlända elever som vi valt att studera genom detta examensarbete, känner de sig delaktiga?

I arbetet med nyanlända elevers skolgång är det viktigt för skolans personal att utgå från ett helhetsperspektiv kring eleven. Det kan man göra genom att till exempel lyssna in vad eleverna har att säga och bygga teman runt deras berättelser, prata om elevernas hemmiljö, fritidsintressen med mera, för att sedan arbeta på olika sätt med den informationen. Estetiskt, teoretiskt och så vidare. Eleverna känner då att de betyder något och blir delaktiga i verksamheten (Skolverket, 2016). I undervisning, pedagogisk verksamhet och samvaro med eleverna är de vuxna viktiga oavsett vilken profession de har. Lokalvårdare, köksassistenter, lärare eller fritidspedagoger spelar ingen roll. Det är viktigt att samtliga vuxna ser sin profession som viktig och att det finns ett socialt samspel mellan de olika professionerna.

Upplever nyanlända elever att de är en i gemenskapen, pratar de samma "språk"? Eller gör de bara samma arbetsuppgifter som de andra? Pedagogerna, vårdnadshavarna, rektorer och samhället kan enkelt tolka det som att eleverna ingår i en gemenskap.

1.1. Centrala begrepp i arbetet

Under arbetets gång kommer olika begrepp att användas. För att i förväg tydliggöra en del centrala begrepp i uppsatsen kommer här nedan att presenteras och förklaras några av de begrepp samt hur vi skribenter valt att förhålla oss till dem.

1.1.1. Samtalspromenader

Som metod i undersökningen har samtalspromenader använts. Det bygger på att tillsammans med eleven går intervjupersonen en promenad och besöker olika platser på skolan utefter särskilt ställda frågor. Väl på platsen får eleven ta ett kort som man sedan ställer frågor och samtalar kring.

1.1.2. Nyanländ elev

I uppsatsen har vi valt att studera nyanlända elever som har ett arabiskt modersmål. När vi nämner nyanlända i uppsatsen har vi valt att kalla dem för nyanlända elever eftersom forskning som används lyfter hela den nyanlända elevens skolundervisning. En skola för alla är en målsättning för svensk skola. I 3 kap. 12a § av skollagen (SFS 2010:800) definieras en nyanländ elev som en individ som varit bosatt utomlands men nu bor i Sverige, samt har startat sin skolgång i landet senare än höstterminens start det kalenderår eleven fyller sju år. Styrdokumentet (Skolverket, 2016 & Skolverket, 2014) för fritidshemmen säger att eleverna skall vara delaktiga och ha inflytande över verksamheten.

1.2. Läroplan för fritidshem

Fritidshemmen ingår i läroplanen LGR 11. På sidan 12 i Lgr11 (Skolverket 2014) står det att alla som arbetar i skolan ska ”medverka till att utveckla elevernas känsla för samhörighet, solidaritet och ansvar för människor också utanför den närmaste gruppen”. Skolan blir en arena för möjligheter till att gemensamt skapa en trygg mötesplats oavsett kulturell bakgrund (Skolverket, 2016). Detta rör fritidshemmen i största grad. Eleverna bör kunna känna trygghet i varandras sällskap oavsett kulturella olikheter eller från vilket land eleverna kommer från.

Undervisningen ska ge eleverna möjlighet att utveckla goda kamratrelationer samt känna tillhörighet och trygghet i elevgruppen. Eleverna ska också ges möjlighet att utveckla och pröva identiteter och uppfattningar i möte och samspel med andra. Undervisningen ska ta tillvara olikheter och mångfald och på så sätt ge eleverna möjlighet att fördjupa sin förståelse för olika sätt att tänka och vara. I undervisningen ska eleverna också ges möjlighet att utveckla förtroendet med demokratiska principer, arbetssätt och processer genom att de får vara delaktiga, utöva inflytande och ta ansvar i verksamheten. Därigenom ska eleverna ges förutsättningar att utveckla tilltro till sig själva samt sin förmåga att samarbeta och att hantera konflikter på ett konstruktivt sätt. (Skolverket, 2016. s. 24)

1.1.3. Allmänna råd för utbildning av nyanlända elever

De nyanlända eleverna är en heterogen grupp och deras skolbakgrund ser också olika ut. Det som de allra flesta nyanlända eleverna har gemensamt är att de har brutit upp från det sammanhang där de tidigare levit och att de inte har svenska som sitt modersmål (Skolverket, 2016). I dessa fall har leken en central roll i verksamheten och är en tillgång för att utveckla elevernas fantasi och för att bearbeta intryck. Språket har en betydande roll i leken. Interaktionen mellan de svensktalande eleverna och de nyanlända eleverna måste fungera. Någon form av kommunikation måste ske för att kunna leka tillsammans. Det är viktigt att personalen på fritidshemmet arbetar för att förbättra elevernas samarbets- och kommunikationsförmåga. Genom att utveckla dessa kunskaper förstärker fritidshemmet

elevernas känsla för samhörighet och inkludering kan understödjas (Skolverket, 2014). För att nyanlända elever skall ha de bästa förutsättningarna till lärande, både socialt och språkligt behöver fritidspedagogerna arbeta med mycket lek och andra kommunikativa förmågor.

Fritidshemmet ska erbjuda eleverna en meningsfull fritid. För att arbeta med de riktlinjerna behöver personalen veta vad eleverna behöver för kunskaper och förmågor för att nå målen. Normer och värden, ansvar och inflytande är delar som fritidshemmet kan utveckla och arbeta praktiskt med. Fritidshemmet har stor möjlighet att erbjuda eleverna olika miljöer som inbjuder till skapande. Stimulering av den kommunikativa förmågan kan leda till att utveckla elevernas samspel med andra. Pedagogerna handleder eleverna i att lyssna på varandra där ord omsätts i praktiken vid lek och diskussion och det kan i sin tur leda till att eleverna gör ett ställningstagande när någon blir behandlad på ett kränkande sätt. Vidare kan det även leda till att eleverna stärker sin förståelse för andras situation och erfarenheter (Skolverket, 2014).

1.2. Syfte

Syftet med studien är att få kunskap om nyanlända elevers upplevelse av social delaktighet i den fria leken på fritidshemmet. Studiens mål är att bidra till en ökad förståelse hos fritidshemmets personal kring arbetet att göra nyanlända elever delaktiga i verksamheten.

1.2.1. Frågeställningar

- Vilka uttryck för delaktighet beskriver nyanlända elever att de har i ensamlek eller tillsammans med andra elever på fritidshemmet?
- Uppfattar nyanlända elever att de kan göra sig förstådda av andra elever som har ett annat förstaspråk?

2. Tidigare forskning

Här kommer vi gå igenom tidigare forskning kring nyanlända elever och av begrepp som delaktighet, barns perspektiv, lekens, språkets och den kulturella gemenskapens betydelse som kan bidra till djupare kunskap när metodmaterialet ska analyseras och diskuteras. Begreppet delaktighet kommer vi presentera i ett större perspektiv samt rikta det mot nyanlända elevers situation.

2.1. Lekens betydelse

Jensen (2013) anger i en teori att en konsekvens av att leken är medfödd är att vi bör ta hänsyn till lekens bräcklighet och därför skapa bra förutsättningar för lek. Trygga och stimulerande miljöer skapas och pedagogerna bör vara observanta på elevernas utveckling samt aktuella behov. Eleverna skall ha en kompis att leka med även om det innebär att det är en vuxen. Leken som en central roll i elevers interaktioner med varandra är en tillgång. Genom lek kan många elever oavsett etnisk härkomst göra sig förstådda. Det verbala språket behöver inte vara involverat. Pramling Samuelsson och Sheridan (2006) definierar lek som ”lek som lärande och lärande som lek” (s. 83). Leken ger förutsättningar till att elever utvecklar sin sociala kompetens och de lär sig även att leva med andra människor. Eleverna får pröva och träna sig på att kompromissa, känna empati och sympati med varandra (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2006). Med vetskapen att deltagande i elevernas lek kan hjälpa vuxna att gå in i elevernas tankar och behov, anser vi skribenter att vår studie med samtalspromenad som metod, kommer bidra till att öka vår förståelse att begripa elevernas egna upplevelser.

2.2. Delaktighet

Jakobsson (2002) identifierar två typer av delaktighet som har betydelse för elever i skolan. Det första är *pedagogisk delaktighet* och det andra är *social delaktighet*. När eleven utför samma arbetsuppgifter som övriga elever eller delar samma arbetssätt så är det pedagogisk delaktighet. Social delaktighet betyder att eleven är delaktig i den sociala gemenskapen både i skolan och på den fria tiden. Den sociala delaktigheten måste införskaffas av eleven själv i högre grad eftersom vuxna har mindre inflytande över det som sker i en kompisgrupp och i ungdomskulturer (Jakobsson & Nilsson, 2011). Delaktighet som värde grundar sig på etiska ställningstaganden som ger eleven rätt att uttrycka sin mening i olika situationer. Utifrån detta perspektiv är elever en del av ett sammanhang där deras sätt att tänka och förstå utgör en värdefull roll. Delaktighet som pedagogik innebär att elevers sätt att förstå och uttrycka sig får

en synlig betydelse genom att den tas tillvara och bildar både innehåll i såväl forskning som i verksamheten. Delaktighet och elevers perspektiv är på motsvarande sätt ömsesidigt beroende av varandra. För att vuxna skall kunna göra elever delaktiga är det viktigt att de har förmåga att ta elevernas perspektiv. Att inta ett elevperspektiv innebär att vuxna uppmärksammar konsekvenserna av olika beslut eleverna gör liksom vilka erfarenheter som eleverna har. Att inta ett elevperspektiv innebär att eleverna själva har lämnat sitt bidrag. Detta betyder att elever i förskolan och skolan ska kunna förmedla upplevelser, erfarenheter, tankar och känslor genom många uttrycksformer, samtidigt som de ständigt ska kunna utveckla sina åsikter. Detta tillsammans med vuxna som ser, lyssnar och försöker tolka deras sätt att vara och agera utifrån en kunskap om elevers utveckling och lärande i kombination med en kunskap om enskilda elevers erfarenheter och förutsättningar. Att närma sig elevperspektiv kräver ett förhållningssätt som innebär att vuxna erkänner elevernas egen kultur och ett eget sätt att uppleva och förstå världen. Här är det viktigt att kunna ta del av nyanländas kultur och tidigare erfarenhet. Pedagoger eller vuxna överlag behöver ta sig tid att lyssna in vad för berättelse de nyanlända eleverna har för att leda dem vidare till ett förhållningssätt där elevernas delaktighet leder till ett reellt inflytande och konkret tillvaratagande av elevers perspektiv i olika pedagogiska sammanhang. För att elever aktivt ska kunna påverka sin egen situation är det viktigt att de är delaktiga och att deras agerande tas på allvar. Om vuxna lyckas fånga elevernas perspektiv och göra dem delaktiga så finns möjligheten att elever känner sig förstådda och delaktiga. När elever upplever att de blir hörda och sedda, att deras intressen och sätt att förstå, bemöts och används på ett respektfullt sätt menar vi att elever har inflytande och är delaktiga (Pramling Samuelsson & Sheridan 2003).

2.3. Nyanlända elever på fritidshem

Den första tiden för nyanlända elever innebär för många en tid i viss osäkerhet och förvirring. Det är mycket nytt som eleverna ska sätta sig in i, samtidigt som tidigare erfarenheter ska

bearbetas. De nyanlända elever som ska börja skolan har olika erfarenheter av skolväsendet sedan tidigare. Oavsett tidigare erfarenheter, har flertalet av dem väldigt lite erfarenhet av svenska språket om ens någon. Utan färdigheter i det svenska språket blir det näst intill omöjligt för eleverna att ta till sig de kunskaper som förmedlas i skolan, då utbildningen huvudsakligen sker på svenska (Blob, 2004).

2.4. Lärarens roll i arbetet med nyanlända elever

Nihad Bunar (2010), professor inom barn och ungdomsvetenskap, anser att forskning som lyfter lärarens utbildning och praktiker av att arbeta med nyanlända elever är outvecklad. Lin Goodwin (2002) styrker det då hon granskat ett flertal ledande tidskrifter om "teacher education", utan att hitta mer än några enstaka bidrag som lyfter frågan. Bunar (2010) anser att den viktigaste insatsen för nyanländas integration och fortsatta skolkarriär är att lärarna får rätt sorts fortbildning och förberedelser. Genom ytterligare kartläggning och diskussion utifrån den tillgängliga forskningen tar Goodwin (2002) upp tre perspektiv som anses nödvändiga för lärarutbildningar eller högskolor och universitet med lärarutbildning att lyfta vid utbildningen av framtida lärare som ska arbeta med nyanlända elever. Vi skribenter väljer att lyfta två av dessa perspektiv eftersom de är väl förankrade i fritidspedagogiken samt fritidshemmet. Det första perspektivet och det som vi anser vara en viktig del inom fritidspedagogiken, handlar om att man ska utgå från elevens personliga förutsättningar och fokusera på vad eleven faktiskt kan. Detta sätt att hantera nyanlända elever kallar Goodwin (2002) för *diversifierad undervisning*. Hon menar att man behöver ta hänsyn till den nyanlända elevens bakgrund, sociala omständigheter, kultur och religion samt vilka tidigare skolerfarenheter som eleven bär med sig. Tar man inte hänsyn till dessa aspekter och ser varje elev som lika kan det, enligt Goodwin (2002), systematiskt missgynna de nyanlända eleverna då de kan ses som svaga, underpresterande och problematiska i jämförelse med andra elever på skolan. Det andra

perspektivet som Goodwin (2002) lyfter handlar om att, som skola, försöka ha ett nära samarbete med nyanlända elevers vårdnadshavare och skapa en förståelse hur skolans verksamhet fungerar. Dock kan detta vara problematiskt då det förekommer svårigheter i att förstå varandra på grund av språket. Dessa två perspektiv kommer få utrymme i uppsatsens diskussionsdel då det upplevs som att betydelsen av perspektiven kan göra nyanlända elever delaktiga i gemenskapen på fritidshemmen.

2.5. Barns perspektiv

För att ta del av nyanlända elevers upplevelser och försöka förstå upplevelsernas innebörd utgår vi från en elevs egna ord och tankar (Klerfelt, 2011) när vi analyseras resultatet. Grunden för begreppet som ligger bakom barns perspektiv är att elever är behöriga, har rättigheter och ska ses som bidragande medlemmar i ett demokratiskt samhälle (Trevvarthen, 1998). Enligt Halldén (2003) innebär barns perspektiv att som forskare försöka förstå elevernas intentioner och ta tillvara på de olika villkor som de lever i samt vilka erfarenheter det ger eleverna. Det kan upplevas svårt att inta ett barns perspektiv helt och hållet, vilket Halldén (2003) styrker då hon anser att det är forskarens tolkning av vad eleven säger och upplever som ligger till grund för studiens resultat. Därför är det svårt att helt kunna förstå vad de nyanlända eleverna beskriver för oss. För att vi som skribenter på bästa sätt ska kunna ta del av de nyanlända elevernas upplevelser och uttryck, behöver vi vara närvarande både fysisk och psykiskt med eleverna, vilket Klerfelt (2011) även påpekar.

2.5.1. Leken

När eleverna leker har Olofsson (1991) studerat tre olika typer av lek, nämligen ensamlek, bredvidlek och samlek. När hon studerat barnen i leken har hon kunnat se att barn leker både tillsammans med andra barn men även bredvid dem. I hennes observationer av elever i olika leksituationer har hon kunnat se att elever delar samma lektema och utbyter tips med varandra

men sedan kan en elev försvinna ur bilden och fortsätta leken på egen hand. Denna växling beskriver Olofsson som en bredvid-samlek och är vanlig när eleverna som leker har olika åldrar eller har kommit olika långt i sina utvecklingsstadier. Leken utförs på olika sätt men temat för leken är detsamma.

2.5.2. Språket

Svårigheter med det verbala språket kan utgöra en risk för avsaknad delaktighet för nyanlända elever. Därför är det bra att elever lär sig kommunikation med andra metoder såsom kroppsspråk, gester och bildspråk. Språket lärs och används i samspel med andra människor och är då ur den synpunkten socialt betingat. Med hjälp av språket kan människan utveckla sin identitet, öka sina kunskaper och utöva inflytande. Språket är ett medel för utveckling och lärande och utgör en grund för tänkande, mentalt arbete som minne och associationer. "Det är genom språkliga samspel som barn och ungdomar får kontakt med och förvärvar det sociala verktyg vi kallar språk. Det är dessa språkliga verktyg som unga sedan omformar till instrument för sitt tänkande. Sociala interaktioner förser barn och ungdomar med språk." (Strandberg, 2009). Ett multimodalt begrepp beskriver hur språk och kommunikation är mer än bara verbalt språk (Kress, 1997; Flewitt, 2012). Ett multimodalt perspektiv på språk innebär att elever kombinerar olika sätt att uttrycka sig på i deras kommunikation. Olika uttryckssätt som kombineras kompletterar ömsesidigt varandra. Det multimodala perspektivet på språk är en syn av det sociokulturella perspektivet (Flewitt, 2012). Nyanlända elever upplevs ha enklare att använda sig av icke verbala kommunikationsmetoder som till exempel gester, blickar och kroppsspråk när de samspelar med andra elever.

2.5.3. Kulturella gemenskaper

Scholtz och Gilligan (2017) som studerat vänskap i mångkulturella skolor menar att barn som lever i mångkulturella sammanhang är mer benägna att välja vänner från sin egen etniska grupp än andra. Kulturella gemenskaper är centrala för vem eleven har möjlighet att vara eller

har möjlighet att lära (Rogoff, 2003). I en specifik kulturell gemenskap måste eleven lära sig att använda de kulturella verktygen, för att kunna delta i den sociala gemenskapen. Nyanländas möjligheter att lära från varandra är betydligt fler än att kunna lära från svenska elever. Kulturerna skiljer sig avsevärt från varandra och kan vara svåra att läsa av. Verktygen behöver kodas av och tillämpas i ett långsiktigt perspektiv. Nya kulturer och vanor kan inte tas in över en natt.

3. Metod

I följande kapitel presenteras den valda metoden i studien. Här beskrivs samtalspromenader, urvalet och hur vi genomförde metoden för att uppnå uppsatsens syfte som var att undersöka nyanlända elevers upplevelse av social delaktighet i den fria leken på fritidshemmet. Avslutningsvis beskrivs det hur databearbetningen gick till samt tas de etiska ställningstaganden upp.

3.1. Metodval

Vi har valt att göra en kvalitativ studie. Det centrala i att genomföra en sådan studie är att söka efter kategorier, beskrivningar eller modeller som ger svar på det fenomen som vill undersökas (Olsson & Sörensen, 2007). Eftersom tidigare forskning inom det valda området var bristfälligt

har studien genomförts utifrån en explorativ ansats. Det är att föredra då tidigare forskning helt eller delvis saknas (Denscombes, 2014). Genom ett explorativt förhållningssätt i studien kan fokus riktas mot att i första hand försöka synliggöra tidigare utforskade mönster och inte ha som huvudmål att leta efter orsaksmässiga samband (Trygged, 2005).

Vid intervjuer av personer med olika modersmål är det lämpligt att använda sig av en tolk för att främja förutsättningarna mellan samtliga deltagare i studien. Den som blir intervjuad kan även ge mer utförliga och mer beskrivande svar till forskaren.

3.2. Samtalspromenader

Studien genomfördes utifrån samtalspromenader med nyanlända elever på två olika fritidshem. Denna form av undersökningsmetod är användbar när man vill studera människans villkor i olika kulturella praktiker. Forskningsmetoder som har en möjlighet att närma sig barns perspektiv behöver utvecklas i takt med att barns ställning i samhället förändras och där de numera anses ha en mer respektingivande roll. Då kan man ha som utgångspunkt att den pedagogiska forskningen borde vara mer handlingsinriktad och förändring fokuserad, vilket Klerfelt (2007) anser att samtalspromenader som forskningsmetod bidrar med.

Eleverna fick själva besöka platser där lek sker på skolgården eller inne i skolbyggnaden och berätta om deras egna upplevelser kring leken (Klerfelt & Haglund, 2011). Att låta eleverna aktivt delta i forskningsprocessen, i detta fall genom samtalspromenader, bidrar till att skribenten kan få mer förståelse hur eleverna uppfattar olika miljöer och lekar (Anderberg, 2016).

Syftet med att använda samtalspromenader var att intervjua eleverna ur ett elevperspektiv där vuxna inte styr samtalet, vilket kan leda till att deltagarna i studien enklare kan göra sin röst hörd. För att komma åt elevernas uppfattning kring de miljöer de vistas i, är det fördelaktigt

att se eleverna som aktiva deltagare i forskningsprocessen (Klerfelt, 2016). Därför kan det vara lämpligt att tydligt förklara för den intervjuade eleven att vi är vuxna och inte vet hur det är att vara elev idag, samt fråga om inte eleven kan hjälpa oss att förstå hur det faktiskt är att vara elev idag (Mayall, 2008). Som skribent i samtalspromenader behöver hen inta en spänstig roll, vilket inom detta område betyder att man är lyhörd och aktivt försöker hålla samtalet levande. Det kan göras genom att ställa utmanande och personliga frågor under promenaden som till exempel “Vad gör du här?” och “Hur känner du dig när du är här?” (Klerfelt, 2016).

3.2.1. Tolken

I studien genomfördes samtalspromenader med hjälp av tolk till de elever som inte hade tillräckligt med kunskap i det svenska språket. Vilka elever som behövde en tolk under samtalspromenader valdes i samråd med de deltagande eleverna, tolken och om vi själva ansåg att det behövdes. Trots de nämnda riskerna med detta tillvägagångssätt kan tolkens deltagande göra att den som blir intervjuad ökar sin självkänsla och klarar dessutom av att ge mer beskrivande svar (Aronsson Fontes 2008, Skowronski, 2013). Tolken användes även när missivbrevet översattes till det arabiska språket (se bilaga 2).

3.2.2. Kameran

Kamerans del i samtalspromenader hade en betydande roll då dess motiv stod till grund för vad deltagaren ville beskriva. Det var även fördelaktigt att deltagaren fick ta kontrollen över samtalspromenader och bestämma vad som skulle fotograferas efter en ställd fråga av oss skribenter (Klerfelt, 2016).

3.3. Urval

I studien kommer vi att lägga vårt fokus på att studera de nyanlända eleverna som har arabiska som förstaspråk.

De elever som deltog i studien var valda utifrån ett målstyrt urval. Ett målstyrt urval kan även beskrivas som ett strategiskt urval och betyder att skribenterna väljer elever som på något sätt har kunskap eller är berörda av det syfte studien har (Bryman, 2011). I denna studie var därför nyanlända elever vårt urval. Studien genomfördes på två olika fritidshem i södra Sverige. Skolorna har flera nyanlända elever som kommit under det senaste läsåret. De nyanlända eleverna som deltog i samtalspromenader har tillbringat ungefär lika lång tid i den svenska skolan men kan ha kommit olika långt i bemästrandet av det svenska språket samt befinna sig i olika faser i den sociala miljön som råder på skolan.

3.3.1. *Ekviken*

Fritidshemmet *Ekviken* finns belägen längst med kusten i södra Sverige. Mellan bondgårdar, skog och hav har fritidshemmet ett eget hus till sitt förfogande. Skolgården som delas med skolan består mest av asfalterade ytor. Klätterställningar, räck, sandlådor, gungor och målade basketplaner. Där finns även en stor gräsplan till fotbollsspel eller annan lek. Olika lekmöjligheter finns med hjälp av ditmålade hoppagar, king spel och tre i rad. Rekreationsmöjligheter finns med hjälp av ett lusthus, där elev kan sitta och prata eller ta igen sig. Lusthuset används även i leksituationer. Fritidshuset har fem olika rum. Rummen är inredda efter vilken sorts lek som gäller där inne. Det finns Legorum, dockrum, pyssel och lekrum. Köket används till att göra lera, baka och rita. Det finns även tillgång till idrottshall och en stor yta i en källare där det är inrett till en biograf. När det inte visas film så används rummet som en spelhåla. Bordspel och även enklare tv-spel finns att använda. Fritidshemmet *Ekviken* har 58 inskrivna elever varav 7 är nyanlända elever.

3.3.2. *Glassbåten*

Fritidshemmet *Glassbåten* är beläget i södra Sverige på ett område som omgärdas av skog och natur. Fritidshemmet har stora grönområden till sitt förfogande samt olika typer av

aktivitetsytor, som till exempel fotbollsplan, basketplan, lekpark och en stor asfaltsyta som inbjuder till olika sorters lek. Skolgården har en stor skog som eleverna använder till kojbyggen, lekar och andra aktiviteter. Inomhusmiljön delar fritidshemmet med skolverksamheten där vissa klassrum och ytor i korridorer är planerade för fritidshemsverksamhet. Det finns pysselrum, byggrum, bibliotek och spelrum som eleverna på fritidshemmet kan nyttja till olika typer av lek. Fritidshemmet har 115 inskrivna elever varav 10 är nyanlända elever.

3.3.3 Likheter i miljöer

Fritidshemmen som undersökningar gjordes på har liknande skolmiljöer och därför kommer det inte redovisas några skildringar från vilket fritidshem de olika eleverna kommer ifrån. Dock anser vi att det är värt att nämna de två fritidshemmen för att skapa en tydlig bild av miljöerna som undersökningen gjordes på.

Studien fokuseras på eleverna i årskurserna f-3 eftersom det är dessa elever som spenderar mest tid på det fritidshemmet. Antalet elever som deltog i samtalspromenader var en elev åt gången.

3.4. Bearbetning av data

Samtalspromenaderna dokumenterades med hjälp av en i-Pad och genom anteckningar som skrevs under promenaden. En av fördelarna med att använda en iPad vid dokumentation var att eleven kunde se de tagna bilderna direkt. Bilderna som togs i undersökningen fotograferades av de deltagande eleverna och när vi sedan samtalade kring bilderna antecknades elevens svar på ett enkelt sätt. Ord som beskrev elevernas känslor antecknades i första hand i samband med varje ställd huvudfråga. Vi antecknade även kroppsspråket som

synliggjordes i samband med att eleverna berättade om sina upplevelser under samtalspromenaderna. Fokus på de deltagande elevernas beskrivning av känslor gav oss ett bra underlag för studiens syfte att studera deras upplevelse av delaktighet. Det var fördelaktigt att skriva ner ytterligare information som framkom under promenaden, som till exempel våra egna upplevelser, även om det inte rörde studiens syfte. Detta gav ett mer grundligt underlag till analysen av promenaderna (Klerfelt, 2016). Det var av stor betydelse att de frågor vi ställde till eleverna utgick från studiens syfte för att ge oss ett relevant resultat. Efter de genomförda samtalspromenaderna renskrevs anteckningarna samt länkades samman med de bilder som togs i samband med anteckningarna. Det var viktigt att göra detta omgående efter varje samtalspromenad innan vi påbörjade en ny promenad för att inte blanda ihop svaren.

3.5. Etiska ställningstaganden

Studiens etiska ställningstaganden var enligt de riktlinjer och krav som finns inom svensk forskning (Vetenskapsrådet, 2011) Det består av fyra olika krav enligt följande:

Informationskravet, som betyder att alla som deltar i undersökningen ska informeras om studiens syfte och vilken roll de har i undersökningen. Deltagarna ska även bli informerade om att deras deltagande är frivilligt och att de kan hoppa av undersökningen när de önskar.

Samtyckeskravet, som betyder att deltagarna ska ha rätt till att bestämma över sin egen medverkan i studien. Det ska berättas tillräcklig information till undersökningens deltagare så att de har möjlighet att kunna säga ja eller nej.

Konfidentialitetskravet, vilket betyder att deltagarna i undersökningen inte kan bli igenkända. Vi kommer att använda fingerade namn i vår studie för att inte röja någons identitet.

Nyttjandekravet, vilket innebär att alla de uppgifter som införskaffats under studiens gång

enbart kommer användas till undersökningens syfte.

Eftersom deltagarna i vår studie hade särskilda svårigheter i att förstå det svenska språket använde vi oss av en tolk för att informera om vilka rättigheter eleverna hade. Innan studien inleddes delades ett missivbrev ut till alla tilltänkta deltagares gode män/ vårdnadshavare i undersökningen. Med hjälp av en tolk skrevs brevet på elevernas modersmål eftersom det är viktigt att de förstår studiens syfte. Risken fanns att föräldrarna inte förstod anledningen och valde att inte låta sina barn delta i undersökningen. Därför blev det viktigt att göra tolken väl medveten om syftet och vilken roll deltagaren fick i undersökningen, samt informera och förklara de ovan nämnda kraven som togs i beaktning.

3.6. Genomförande

Innan vi började samtalspromenaderna informerade vi eleverna om varför vi skulle gå samt att de fick avbryta om de inte längre ville delta. Vi berättade att vi kommer göra vissa anteckningar under promenaden samt att varje plats skulle dokumenteras med hjälp av en i-pad. Eleverna fick gå samtalspromenaden en och en tillsammans med oss skribenter. Ansåg vi att det behövdes eller om eleven önskade, deltog en tolk i promenaden. Elever som deltog i studien tog ett foto med hjälp av i-Paden på de platser som tycktes passa in på frågorna vi ställde. Fotona har vi använt i vår resultatdel som ett stöd för tankarna som eleverna delgav oss. Det var en huvudfråga som tog oss till de olika platserna. När vi var på platsen, fick eleven ta ett kort på platsen och sedan ställde vi ytterligare frågor för att leda samtalet vidare. För att inte styra samtalet mer än till den valda platsen var det viktigt att vi skribenter ställde följdfrågor utefter det som eleven berättade för oss. (se bilaga 1). Vi försökte hela tiden vara lyhörda och uppmärksamma på vad som sades men även vilket kroppsspråk och minspel som eleverna visade. Detta dokumenterades kortfattat och i samband med att promenaden var över skrev vi ihop mer utförliga dialoger samt detaljer som ansågs kunna ha betydelse för analysen.

4. Resultat och analys

I detta kapitel redovisas resultatet av samtalspromenaderna (bilaga 1). Resultatet analyseras löpande. Varje deltagande elev sammanfattas för sig och sedan görs en sammanfattande analys för att tydligt visa studiens resultat.

4.1. De två fritidshemmen

Vi har genomfört samtalspromenaderna på två fritidshem med olika miljöer. Det första fritidshemmet har vi döpt till Glassbåten och det andra fritidshemmet döptes till Ekviken.

Miljöerna av fritidshemmen beskrivs i metodkapitlet för att skapa en helhet när resultatet sedan analyseras.

4.1.1. Samtalspromenader

Nedan redovisas delar ur samtalspromenaderna som beskriver de nyanlända elevernas upplevelser av social delaktighet i den fria leken på fritidshemmen. De frågeställningar vi har använt oss av när vi sammanfattat resultatet var vilka uttryck för delaktighet de nyanlända eleverna beskriver att de har i ensamlek eller tillsammans med andra elever på fritidshemmet, samt om de nyanlända elever uppfattar att de kan göra sig förstådda av andra elever som har ett annat förstaspråk. Varje elevs samtalspromenad presenteras enskilt för att ge en mer grundlig information samt för att bidra till en större förståelse att följa med i analysen av resultatet. Sammanfattningen av samtalspromenaderna styrks med hjälp av utvalda citat.

4.1.2. *Safira sex år*

Safira berättar under hela samtalspromenaden att hon leker med många kompisar. Hon uppger att hon inte har några problem med att leka med alla. Safira gillar att leka med få kompisar och med många. Ålderskillnaden mellan henne och dem hon leker med eller vid verkar ha en viss betydelse. Hon är medveten om sina begränsningar och rädslor och väljer då vara på tryggt avstånd när de större eleverna leker på samma plats. Det finns märks ändå en viss förtjusning att ta efter vad de äldre eleverna gör. Safira tar ändå efter en lek som hon iakttagit de större eleverna lekt.

Skribent 1: Vilken känsla får du på denna plats? Är du med och leker?

Safira: Jag är glad. Det är roligt när vi leker tagen. Jag leker med. Men jag vågar inte vara högt upp så jag springer bara i sanden när vi leker tagen.

Skribent 1: Vilka är med här och leker?

Safira: Alla barn leker här ibland. De stora med. Då blir jag lite rädd och går bort.

Lekar sker mest med flickor men Safira verkar inte ha några problem med att vara i samma lek som pojkarna vid till exempel när de leker med leran i köket.

Skribent 1: Vilken känsla får du på denna platsen?

Safira: Det är roligt att leka med leran. Det finns så roliga verktyg att jobba med. Jag brukar leka med många andra barn och då gör vi spaghetti och annat.

Skribent 1: Är det kul att få vara med och göra leran?

Safira: Ja, fröken vill att vi hjälper varandra så det är kul.

När det gäller lekar som innebär många namn på saker eller begrepp så väljer hon att leka med Razzla för då behöver hon inte översätta hela tiden.

Skribent 1: Vilken känsla får du på denna plats? Är du med och leker?

Safira: Jag tycker det är sådär kul att leka affär. Ibland leker jag med det. Men bara med Razzla.

Skribent 1: Varför det då?

Safira: Det blir jobbigt att översätta alla namn på saker i affären om jag leker med de andra barnen.

Det vi kan se utifrån Safiras svar är att hon leker med alla och upplevs tycka att hon är med i delaktigheten. Dock är det språket som är ett hinder. Safira väljer att leka med kompisar som har samma förstaspråk för att underlätta för sig själv.

4.1.3. Ahmad sju år

Ahmad visar att han är väldigt intresserad av lek. Han uttrycker att han leker med många kompisar. Spelar ingen roll vilken härkomst eleverna har. Det stora intresset är fotboll. Han har stora förhoppningar om att bli en bra spelare. Vilka som är på planen med honom när de spelar har ingen betydelse för Ahmad.

Skribent 1: Är du alltid med och spelar?

Ahmad: Ja alltid på rasterna och när mina kompisar spelar.

Skribent 1: Vilka är dina kompisar då?

Ahmad: Alla på skolan. Alla mina kompisar.

Ahmad skiner när han säger detta och ser nöjd ut.

Ahmad väljer att bygga med lego eller annan bygglek på tu man hand. Det verkar vara en plats han vill kunna koncentrera sig och inte bli störd av andras åsikter om hur han ska bygga.

Ahmad pekar på Kaplastavar som ligger intill väggen

Skribent 1: Är du aldrig med och leker där?

Ahmad: Jo ibland, men då bygger jag med lego själv.

Ahmad uttrycker att han inte leker med några andra än sina kompisar som talar samma språk i rolllekar. Anledningen enligt Ahmad är att han inte tror att de svenska eleverna förstår honom. Han har ändå en plan för hur han ska kunna leka med alla barn när forskaren pratar med honom.

Ahmad: Nej. De vill inte leka med mig.

Skribent 1: Varför tror du det?

Ahmad: Jag tror de inte förstår mig.

Skribent 1: Vad skulle du eller de andra barnen kunna göra för att ändra på det?

Ahmad: Jag vet inte. Kanske fråga om jag får leka med och säga till Wisam att översätta.

Ahmad tror att han inte blir förstådd. Ahmad väljer kompisar med samma förstaspråk för lekar som innebär verbal interaktion med andra. Han har dock en plan för hur han skall kunna utmana sig själv till att leka med andra kompisar med annat förstaspråk. Det innebär klart mer arbete från Ahmads sida men han upplevs inte vara bekymrad över det.

4.1.4. Ghina sju år

Ghina verkar gilla att hitta på saker och det spelar ingen roll vem hon gör det med. Däremot söker hon sig gärna till sin syster och drar sig undan tillsammans med henne. Det verkar däremot som något hon gör omedvetet då hon inte reflekterar över om det finns några andra barn i hennes omgivning. Med tanke på hur Ghina upplevde leken vid affären kan man anta att hennes sociala delaktighet blir lidande på grund av bristande språkförståelse.

Skribent 2: köper du alltid eller hjälper du till att sälja saker i affären också?

Ghina: Jag köper.

Skribent 2: Varför säljer du inte ibland? Jag tycker om att både sälja och köpa saker.

Ghina: Jag vet inte. Det är roligt att köpa.

Skribent 2: Får du hjälpa till att sälja?

Ghina: Jag vet inte. Ingen frågar mig.

Ghina upplevs ha svårt att göra sig förstådd till sin omgivning och det verkade som att hon ville delta i flera moment vid affären. Att hon väljer att umgås med sin syster blir en trygghet där hon kan koppla bort tankarna om att försöka göra sig förstådd.

4.1.5. Mohammed sju år

Mohammed upplever leken med andra barn som positiv men har svårt att vara en del i gemenskapen då han menar att han ofta får leka på egen hand. Helst av allt vill han leka med en annan elev av arabiskt ursprung men när barnen leker i skogen menar han att alla kan leka med varandra, oavsett ursprung. Det märks vid flera tillfällen att Mohammeds delaktighet blir lidande på grund av språksvårigheter och han upplever det själv som jobbigt. När barnen bygger kojor i skogen känner Mohammed sig lycklig då alla kan hjälpas åt även fast de har olika kojor.

Skribent 2: Hur känns det att vara här?

Mohammed: Det är roligt. Jag blir glad med min koja.

Skribent 2: Är det bara din koja eller får fler leka här?

Mohammed: Jag har byggt den men alla får komma.

Skribent 2: Hur känns det när någon annan kommer?

Mohammed: Det är roligt. Vi kan hjälpas åt.

Skribent 2: Vad hjälps ni åt med?

Mohammed: Att bygga och leka.

Mohammed upplevs välja det säkra före det osäkra då han önskar leka med kompisar som talar samma språk och han behöver då inte anstränga sig för att bli förstådd. Däremot upplever han stor glädje när han kan leka tillsammans med andra barn och inte behöver vara beroende av att göra sig förstådd genom språket.

4.1.6. *Omar sex år*

Omar beskriver att han älskar att cykla tillsammans med de andra barnen på skolan. När han berättar om cyklingen är han väldigt glad och menar att alla som vill kan delta i leken. Omar upplever det som tråkigt och blir ledsen när han vistas på bandyplanen då ingen av hans kompisar vill leka med honom där. Han väljer istället att leka andra lekar även fast det upplevs som att Omar helst av allt hade velat vara på bandyplanen med sina kompisar. Omar beskriver sitt kompisgäng som "fotbollsgänget" och de består av individer med ett arabiskt ursprung.

Skribent 2: Är du med andra när du leker här?

Omar: Ja, jag leker med Ali, Mohammed och Asad.

Skribent 2: Okej så du leker aldrig ensam här?

Omar: Nej, en gång var mina kompisar borta. Då var jag inte här.

Skribent 2: Okej, varför var de borta?

Omar: De var sjuka.

Skribent 2: Jaha, men du kan fråga andra?

Omar: Nej det är vår koja. Ali säger att han bestämmer det.

Omar visar att han dels är beroende av sina kompisar som talar samma förstaspråk som han själv men att när han cyklar och inte behöver göra sig förstådd genom språket så upplever han glädje och eufori tillsammans med andra elever på fritidshemmet.

4.2. Sammanfattande analys

Utifrån våra frågeställningar analyserar vi skribenter från barns perspektiv. Som utgångspunkt i analysen har vi lekens, språkets och de kulturella gemenskapernas betydelse i fokus.

4.2.1. Delaktighet i den fria leken

Vilka uttryck för delaktighet beskriver nyanlända elever att de har i ensamlek eller tillsammans med andra elever på fritidshemmet?

Genomgående för alla intervjuade elever så uttrycker de att de upplever delaktighet i olika lekar som sker på fritidshemmet. Eleverna uttrycker glädje i många av lekarna och menar att de kan leka med vilken kompis som helst. Däremot finns det avvikande svar som beskriver en osäkerhet hos nyanlända elever i lekar som innebär att eleverna måste översätta lek materialet. Språket är ett avgörande perspektiv tillsammans med lekens betydelse för hur nyanlända elevers delaktighet i leken.

4.2.2. Kommunikation i den fria leken

Uppfattar nyanlända elever att de kan göra sig förstådda av andra elever?

Vi upplevde att de nyanlända eleverna som deltog i samtalspromenaderna använde ett multimodalt perspektiv för att göra sig förstådda. Men återigen sätter de sig inte medvetet i de situationerna där de inte kan göra sig förstådda utan att behöva översätta. I lekar där *språket* har en central roll, som till exempel vid affären, var det synligt att elever med svårigheter att förstå det svenska språket ej valde att delta i leken. Däremot upplevde vi att elever kunde göra sig förstådda och delaktiga i *lekar* där ingen verbal kommunikation krävdes.

5. Diskussion

I detta avsnitt diskuterar vi resultatet och metoden i relation till de teoretiska avsnitten. Vi lyfter eventuell kritik till valet av metod samt diskuterar hur studiens resultat kunde ha påverkats om andra val hade gjorts i metodiken.

5.1. Metoddiskussion

Giltigheten av studiens resultat är precis som nämnts i inledningen av metodkapitlet, baserat utifrån en explorativ ansats. Vi är medvetna om att det inte finns exakta orsaker till varför vi kommit fram till ett särskilt resultat men vi kan urskilja mönster när vi analyserar vårt resultat. Forskningen valdes att göras utifrån ett barns perspektiv och därför kan det vara svårt att helt förstå vad eleven menar. Det blir skribenternas tolkningar av vad eleven säger som blir studiens resultat. Därför var det av stor betydelse att vi förde anteckningar dels från elevernas samtal

men även vilket kroppsspråk som eleverna visade upp när de berättade saker för oss, för att få en större bild av deras upplevelser.

Vi valde att inte spela in samtalspromenaderna då vi upplevde att det skapade en oro och press bland deltagarna. Risken med att spela in eleverna via film eller ljud var att samtalen blev tillgjorda och konstlade. De naturliga samtalen tappade sin mening. Denna risk valde vi att ta dock hade inspelade samtalspromenader gett oss röstmaterial som vi i lugn och ro kunnat gå igenom. Eftersom deltagarna i studien gav oss kortfattade svar fungerade det bra att anteckna det som sades under samtalspromenaderna.

Risken med att använda tolk som hjälpmedel var att forskningsmetoden kunde bli beroende av tolkens skicklighet att ställa frågorna till den som blev intervjuad. En tolk kan direkt översätta det som sägs men forskning visar även att tolken kan omformulera frågan eller väljer att betona samt låta bli att betona viktiga delar i frågan. Det förekommer även att delar av frågan utesluts helt eller att det läggs till vissa ord (Skowronski, 2013).

I genomförandet av samtalspromenaderna valde vi skribenter att göra detta på varsitt håll på grund av geografiska svårigheter att göra det tillsammans. Det hade kunnat vara till studiens fördel om forskarna genomfört samtalspromenaderna gemensamt eftersom båda två då är med i tillvägagångssättet samt att uppkommen information kunde diskuteras omedelbart mellan skribenterna.

En oro som upplevdes av oss skribenter inför genomförandet av studien var att vi inte fick in lika många godkännande på missivbrevet från de tilltänkta elevernas vårdnadshavare som vi hade skickat ut. Det skickades ut missivbrev till alla elever som ingick i vår kategori av nyanländ. Efter ytterligare påminnelser, utan att vara alltför påstridiga, lyckades vi få in tillräckligt med godkännanden för att genomföra samtalspromenaderna. Varför det var svårt att få in dessa godkännanden kan eventuellt bero på vårdnadshavarnas brist på intresse kring

studier av detta slag, att missivbrevet hade fel ordval som uppfattades på fel sätt utifrån deras språk, i de fall eleverna fick med sig brevet hem i handen och glömde bort att lämna det till sina vårdnadshavare.

Syftet med vår studie är inte att på något sätt bevisa att så här är det utan att göra våra kollegor, runt om i landet, medvetna om hur nyanlända elever kan uppleva delaktigheten. Det finns forskning om hur vuxna kring eleverna upplever elevernas delaktighet men inte mycket från elevernas perspektiv. Detta tyckte vi var viktigt. Vi skribenter ansåg att fritidslärares betydelse för att skapa en bra grund för nyanlända elever var att lyfta två perspektiv som är väl förankrade i fritidspedagogiken samt fritidshemmet. Det första perspektivet och det som vi skribenter ansåg vara en viktig del inom fritidspedagogiken, handlar om att man ska utgå från elevens personliga förutsättningar och fokusera på vad eleven faktiskt kan. Detta sätt att hantera nyanlända elever kallar Goodwin (2002) för *diversifierad undervisning*. Det andra perspektivet som Goodwin (2002) lyfter handlar om att, som personal i fritidshem, försöka ha ett nära samarbete med nyanlända elevers vårdnadshavare och skapa en förståelse för fritidshemmets verksamhet fungerar. Dock kan detta vara problematiskt då det förekommer svårigheter i att förstå varandra på grund av språket. Vi anser att valet av metod passade vår studie på ett ypperligt sätt. Vi ville ha en nära dialog med de elever som medverkade i studien. Samtalen kändes inte ansträngda mellan oss och eleverna. Vi upplevde inte heller att eleverna var obekväma när de pratade om innehållet.

5.2. Resultatdiskussion

Det finns många aspekter att ta hänsyn till när det gäller att undersöka nyanlända elevers upplevelse av delaktighet. Till exempel vilken roll leken har, hur mycket språket påverkar och vilken historia eleverna har med sig. Språket hade stor inverkan i själva valet av lek. Eleverna lekte bredvidlek från eget val. Lekar som innebär språklig kunskap och översättningar valdes

mer sällan. Genom att härma och efterlikna andra elevers lek, som till exempel när Mohammed valde att bygga en koja bredvid de andra eleverna. Hade han svårt att ta initiativ till att bygga tillsammans med de andra eleverna på grund av svårigheter i språket, byggde han sig egen koja och upplevde sig förmodligen mer delaktig i den gemensamma leken i skogen på grund av det. Nyanlända elever upplevdes ha enklare att använda sig av icke verbala kommunikationsmetoder som till exempel gester, blickar och kroppsspråk när de samspelade med andra elever i den fria leken. Eleverna delade samma lektema och utbytte tips med varandra men sedan kunde en elev försvinna ur bilden och fortsätta leken på egen hand. Denna växling beskriver Olofsson (1991) som en bredvid-samlek och är vanlig när elever som leker har olika åldrar eller har kommit olika långt i sina utvecklingsstadier. Leken utfördes på olika sätt men temat för leken var detsamma. Så kunde det vara för flertalet elever som deltog i studien. Det som kunde vara annorlunda var att nyanlända elever valde vänner från sin egen etniska grupp än andra. Elever som lever i mångkulturella sammanhang är mer benägna göra det. Kulturella gemenskaper är viktiga för vem eleven har möjlighet att vara eller har möjlighet att lära (Rogoff, 2003). Språket, leken och de kulturella gemenskaperna påverkas av varandra när det gäller upplevelsen av delaktighet hos eleverna. Vår tolkning av elevernas upplevelse av delaktighet i leken är att de är *socialt delaktiga* vilket betyder att eleven är delaktig i den sociala gemenskapen på den fria tiden. Den sociala delaktigheten måste införskaffas av eleven själv i högre grad eftersom vuxna har mindre inflytande över det som sker i en kompisgrupp och i ungdomskulturer (Jakobsson & Nilsson, 2011).

Leken som en central roll i verksamheten är en tillgång för att utveckla elevernas fantasi och för att bearbeta intryck. Det är viktigt att personalen på fritidshemmet arbetar för att förbättra elevernas samarbets- och kommunikationsförmåga. Genom att utveckla dessa kunskaper förstärker fritidshemmet elevernas känsla för samhörighet och inkludering kan understödjas. (Skolverket, 2014)

Utifrån studiens resultat har vi noterat att de nyanlända eleverna upplevt sig som hörda och sedda av sin omgivning, samt att deras intressen möttes på ett respektfullt sätt utav andra elever. Pramling Samuelsson och Sheridan (2003) menar i sin forskning att det är först när man upplever de ovan nämnda kriterierna som en individ kan uppleva sig själv som delaktig. Det var dock inte alltid tydligt för oss skribenter att eleverna faktiskt upplevde sig som delaktiga. När vi sedan analyserade resultatet kunde vi se att deras sätt att se sig själva som delaktiga var genom leken även fast de inte lekte tillsammans med någon annan elev. De delade samma tema och lek- alternativ men lekte på varsitt håll eller i den stora massan. Det vi också såg var att eleverna som deltog i studien gjorde ett medvetet val att inte utmana sig i sina kommunikativa förmågor. Att välja lekar där de kunde leka bredvidlek eller leka tillsammans med kompisar med samma förstaspråk var den enkla vägen i våra ögon.

5.4. Förslag till fortsatt forskning

Vår studie är inte på något sätt bevis på att så här är det för alla nyanlända elever. Vår förhoppning är med denna studie att pedagoger runt om i landet blir uppmärksamma på att problematiken kan finnas. Vidare forskning kan vara att undersöka utifrån pedagogisk delaktighet, lekar som pedagoger styr, värdegrundsarbete, samverkan med nyanlända elevers föräldrar och så vidare. Eftersom det finns mycket lite forskning kring nyanlända elevers upplevelse kring flera områden så finns där många aspekter att undersöka.

Referenser

- Anderberg, Elsie (red.) (2016). *Skolnära forskningsmetoder*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Blob, Mathias (2004). *Skolintroduktion för nyanlända flykting- och invandrarbarn*. Norrköping: Integrationsverket.
- Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2., [rev.] uppl. Malmö: Liber.
- Bunar, Nihad (2010). *Nyanlända och lärande: en forskningsöversikt om nyanlända elever i den svenska skolan*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
Tillgänglig på Internet: <https://publikationer.vr.se/produkt/nyanlanda-och-larande>. [hämtad 2017-11-01].
- Candappa, Mano (2000). Building a new life: The role of the school in supporting refugee children. *Multicultural Teaching* 19(1), 28–32.

- Goodwin, Anne Lin (2002). Teacher preparation and the education of immigrant children. *Education and Urban Society* 34(2), 156–172.
- Fjällhed, Anders & Jensen, Mikael (2013). *Barns livsvillkor- i mötet med skola och fritidshem*. Lund: Studentlitteratur.
- Flewitt, Rosie (2012). Multimodal perspectives on early childhood literacy. I: N. Hall, J. Larson & J. Marsh. *Handbook of early childhood literacy*. Andra upplagan. London: Sage.
- Halldén, Gunilla (2013). *Barnperspektiv som ideologiskt eller metodologiskt begrepp tema: barns perspektiv och barnperspektiv i pedagogisk forskning och praxis*. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Jakobsson, Inga-Lill & Nilsson, Inger (2011). *Specialpedagogik och funktionshinder- att möta barn och unga med funktionsnedsättningar i en utvecklande lärmiljö*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Jensen, Mikael (2013) *Lekteorier*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Karlsudd, Peter (1999). *Särskolebarn i integrerad skolbarnsomsorg*. Doktorsavhandling. Lunds universitet.
- Klerfelt, Anna (2007). *Barns multimediala berättande: en länk mellan mediakultur och pedagogisk praktik*. Doktorsavhandling. Göteborgs universitet.
- Klerfelt, Anna (2016). Samtalspromenader - En metod att närma sig andras perspektiv. I: E. Anderberg (red.) (2016). *Skolnära forskningsmetoder*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Klerfelt, Anna & Haglund, Björn (red.) (2011). *Fritidspedagogik: fritidshemmets teorier och praktiker*. Stockholm: Liber.
- Kress, Gunther (1997). *Before writing – Rethinking the paths to literacy*. London: Routledge.

- Mayall, Berry (2008). Working with generational issues. I: P. Christensen & A. James (red.), *Research with children. Perspectives and practices*, 110-124. London/New York: Routledge.
- Olofsson, Birgitta (1987). *Lek för livet: en litteraturgenomgång av forskning om förskolebarns lek*. Stockholm: HLS (Högsk. för lärarutbildning i Stockholm).
- Olofsson, Birgitta (1991). *Varför leker inte barnen?: en rapport från ett daghem*. Stockholm: HLS (Högsk. för lärarutbildning).
- Olsson, Henny & Sörensen, Stefan (2007). *Forskningsprocessen: kvalitativa och kvantitativa perspektiv*. 2. uppl. Stockholm: Liber.
- Pramling Samuelsson, Ingrid & Sheridan, Sonja (2003). *Delaktighet som värdering och pedagogik*. Institutionen för pedagogik och didaktik, Göteborgs universitet.
- Pramling Samuelsson, Ingrid & Sheridan, Sonja (2006) *Lärandets grogrund*. Studentlitteratur *Pedagogisk Forskning i Sverige* 2003 årg 8 nr 1–2 s 70–84 issn 1401-6788.
- Pramling Samuelsson, Ingrid (2004) *How Do Children Tell Us about Their Childhoods?*, Göteborgs universitet, *Early childhood research & practice* 2004 Volym: 6 Nummer: 1 ISSN: 1524-5039.
- Pramling Samuelsson, Ingrid & Asplund Carlsson, Maj (2014). *Det lekande lärande barnet: i en utvecklingspedagogisk teori*. 2. uppl. Stockholm: Liber.
- Qvarsell, Birgitta. (2003). Barns perspektiv och mänskliga rättigheter Godhetsmaximering eller kunskapsbildning? *Pedagogiska institutionen, Stockholms universitet. Pedagogisk Forskning i Sverige*. 8 (1–2), ss. 101–113 issn 1401-6788.
- Rogoff, Barbara (2003). *The Cultural Nature of Human Development*. New York: Oxford University Press, Inc.

Scholtz, Jennifer & Gilligan, Robbie (2017). Encountering difference: Young girls' perspectives on separateness and friendship in culturally diverse schools in Dublin. *Childhood*. 24(2), ss. 168-182.

SFS 2010:800. Skollag. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Skolverket (2016) *Allmänna råd med kommentarer- Utbildning för nyanlända elever*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2014). *Allmänna råd med kommentarer. Fritidshem*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2014). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2014*. Stockholm: Fritzes.

Skolverket (2016). *Helhetsperspektiv på nyanländas behov viktigt*.

<https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning/didaktik/undervisning/helhetsperspektiv-pa-nyanlandas-behov-viktigt-1.246333> [hämtat 2017-12-20].

Skowronski, Eva (2013). *Skola med fördröjning: nyanlända elevers sociala spelrum i "en skola för alla"*. Diss. Lund : Lunds universitet.

Strandberg, Leif (2009). *Vygotski i praktiken- bland plugghästar och fusklappar*. Norstedts.

Trevarthen, Colwyn (1998). The concept and foundation of infant intersubjectivity. In S. Bråten (Ed.). *Intersubjective communication and emotion in early ontogeny*. Cambridge: Cambridge University Press.

Trygged, Sven (2005). Fallstudiemetodik. I Sam Larsson, John Lilja & Katarina Mannheimer (red.), *Forskningsmetoder i socialt arbete*. (s. 217-234). Lund: Studentlitteratur AB.

Bilaga 1

Huvudfråga: Gå till en plats där det är mycket barn som leker på samma ställe..

Följdfråga: Vilken känsla får du på denna platsen? Är du med och leker?

Följdfråga: Vilken känsla har du när du leker ensam och när du leker tillsammans med någon?

Huvudfråga: Gå till en plats där det är få barn som leker på samma ställe.

Följdfråga: Vilken känsla får du på denna platsen? Leker du ensam när du är här?

Följdfråga: Vilken känsla har du när du leker ensam och när du leker tillsammans med någon?

Huvudfråga: Gå till en plats där bygglek sker.

Följdfråga: Vilken känsla får du på denna platsen? Är du med och leker?

Följdfråga: Vilken känsla har du när du leker ensam och när du leker tillsammans med någon?

Huvudfråga: Gå till en plats där ni leker exempelvis affär, mamma pappa barn, med mera.

Följdfråga: Vilken känsla får du på denna platsen? Är du med och leker?

Följdfråga: Vilken känsla har du när du leker ensam och när du leker tillsammans med någon?

Huvudfråga: Gå till en plats där du själv får bestämma vad du vill leka med på skolgården.

Följdfråga: Vilken känsla får du på denna platsen? Är du med och leker?

Följdfråga: Vilken känsla har du när du leker ensam och när du leker tillsammans med någon?

Huvudfråga: Gå till en plats där du själv får bestämma vad du vill leka med inomhus.

Följdfråga: Vilken känsla får du på denna platsen? Är du med och leker?

Följdfråga: Vilken känsla har du när du leker ensam och när du leker tillsammans med någon?

Bilaga 2

Missivbrev

Hej!

Vi är två studenter som läser till Grundlärare på Högskolan i Kristianstad. Vi har just startat vår sista termin och skall nu skriva vårt examensarbete. Vårt arbete skall handla om nyanlända elever på fritidshemmet.

Vårt syfte med studien är att studera hur nyanlända elever upplever att de blir inkluderade/ delaktiga i fritidshemmets verksamhet.

Vi har valt att göra en kvalitativ studie där det kommer genomföras samtalspromenader med nyanlända elever på två olika fritidshem. Syftet med att använda samtalspromenader är att intervjua eleverna ur ett

Bilaga 3

مرحبا ..

نحن طالبان اثنان ندرس في جامعة كريستيان ستاد لنصبح أساتذة , لقد بدأنا لتونا دراسة الفصل الأخير حيث يتوجب علينا الكتابة للامتحان الأخير.

عملنا الأساسي هو التعامل مع الطلاب المهاجرين في النشاط الترفيهي بعد دوام المدرسة.

هدفنا في هذا البحث هو دراسة كيفية اندماج و تكيف الطلاب المهاجرين و تهيئتهم بالمشاركة و الاندماج في النشاط الترفيهي.

لقد اخترنا العمل على نوعية بحث معينة من خلال إنجاز محادثات للطلاب المهاجرين في مكانين مختلفين للنشاط الترفيهي.

والهدف من ذلك أن نستخدم هذه المحادثات بأن نجري مقابلات مع الطلاب بعيدا عن سيطرة البالغين و التعرف على آرائهم من وجهة نظرهم.

حيث يقوم الطلاب بأنفسهم بزيارة ساحة المدرسة أو زيارة مبنى المدرسة من الداخل و التحدث عن انسجامهم مع المكان .

البحث والمقابلات سوف يتم انجازها بمساعدة مترجم وذلك بالنسبة للطلاب الذين لم تتطور لغتهم السويدية بعد وذلك حتى نعطي البحث العلمي الإجابات التي نبحث عنها .

سنقوم بمراجعة مبادئ البحث العلمي الموضوع من قبل مجلس الأبحاث السويدي, وذلك يعني أن المشاركة ستكون اختيارية في البحث.

المعلومات من هذا البحث ستكون سرية بشكل تام و كذلك النتائج الصادرة عنه ستستخدم فقط لأغراض البحث العلمي .

في حال وجود أي تساؤل أو استفسار يرجى عدم التردد بالاتصال بنا أو الاتصال مع الشخص المسؤول علينا

مع خالص التحيات ..

Mathias Jartelius

Jimmy Pedersen

الشخص المسؤول : Sara Lenninger

في حال ما إذا أراد أولادكم المشاركة في هذا البحث محتاج موافقتكم عليها , يمكنك رسم دائرة حول كلمة نعم أو لا

أنا أسمح بمشاركة ولدي في هذا البحث نعم لا

اسم الولد :

توقيع ولي أمر الطالب :

التاريخ :

Bilaga 4

Bilder från samtalspromenaderna

Fritidshemmet “Eviken”

Lek med många elever

Egen bestämd lek ute

Egen bestämd lek inne

Fritidshemmet "Glassbåten"

Affären - många som leker

Skogen - bygglek

Pysse rummet - Få barn leker